

Pozsony város joga a középkorban.

Irta: dr. Király János, százados-hadbíró, oklev. ügyvéd. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia történelmi bizottsága. Budapest, 1894. 8-r. 464 l. Ára 4 frt.

Ez a munka hézagpótlónak mondható irodalmunkban, mert egy városnak a középkorban gyakorolt jogait gondos és részletes összeállításban közli. A szerző két kiadatlan városi statutumot talált a Pozsony-városi levéltárban — mint az előszóban mondja — s így határozta el magát, hogy az összes városi jog rendszeres feldolgozása mellett a városi statutumot és egyéb kiadatlan szabályrendeleteket is jegyzetekkel kiadja.

A könyv az előszón és bevezetésen kívül, mely utóbbiban röviden a városok keletkezését s jogi életének kifejlődését magyarázza, X részből (12—367 ll.), és a függelékből (371—445 ll.), áll.

Az I. a jogforrásokról szól, melyekkel kapcsolatosan a városi jogokról emlékezik meg.

A II. szerint a pozsonyi várispánságtól függetlenül fejlődött a város, melynek joga — ha részben idegen is — hazai befolyás alatt módosult.

A III. oklevelek alapján állapítja meg a város területi viszonyait.

A IV.-ből megtudjuk, hogy a plébános-választási jog a város nagy szabadság-velében nem fordul elő, a lelkipásztorkodást 1302-ig a káptalan teljesíti, az 1348-ki megegyezés szerint pedig a város a plébánost a káptalan tagjai közül választja, de ennek hozzájárulása nélkül.

Az V. a város közterheit (terrarium, tízed, kilenczed stb.), valamint a városnak az országgyűléseken és a koronázásokon való részvételét sorolja fel.

A VI. terjedelmesen kimutatja, hogy a városi szervezet a községből fejlődött, különösen a városi béke- és a vásári bíraskodás segítségével. Ugyanez a rész a tanács és egyes hivatalnokok (hegymester, vásári bíró, 12 esküdt, magyar bíró, zsidó bíró), állását és hivatalos kötelességeit tárgyalja.

A VII. a városi lakosság elemeivel (földművelők, kereskedők, iparosok), úgyszintén jogaival foglalkozik, azután a huszonnégyes és a választott polgárok testületének, a belső és a külső tanácsnak lényegével és teendőivel ismertet meg.

A legnagyobb rész a VIII., mely az anyagi magánjogról szólván, 4 fejezetre oszlik. Az 1. fejezet kimerítően tárgyalja a személyjogot, meghatározza a jogképességet, az idegeneknél és polgároknál, továbbá a vallás, kor és nem szerint, rámutat a családfe hatalmára, kifejti a házasság lényegét és a házasságból származó vagyoni jogot, végül a gyámság és gondnokság mibenlétét és jogi viszonyát mutatja ki. A 2. a vagyoni jogot két szempontból bírálja, még pedig az általánosság és

a dolgbeli jogokat illetőleg. Az általánosságban a dolgok osztályozása után külön-külön részletezi az ingó és ingatlan javakat, különösen ez utóbbiakkal kapcsolatban álló jogokat (halászat, vadászat stb.). A dolgbeli jogoknál a tulajdon-, zálogjog és a szolgalmak történeti fejlődését és lényegét ismerteti. A 3. fejezet az örökösödési jogról szól, még pedig külön a törvényes és külön a végrendeleti öröklésről. A 4. a kötelmi jog és az azzal kapcsolatban álló intézkedések cz. alatt alapos tanulmány alapján adja a czéhek történeti kifejlődését általában s részletesen sorolja a különböző czéheket megalakulásaiikkal és jogaiikkal együtt. Azután áttér a vásárok eredetére, jelzésére és azon intézkedések ismertetésére, melyek a vásártartással kapcsolatosan fennállottak (árülerakás és árúmegállítási joga, be- és kiviteli tilalmak, vám- és rév-jog, a piacz hatósági ellenőrzése, harminczad).

A IX. részben a büntető jog kimerítő tárgyalását találjuk. Részletesen foglalkozik a különféle büntetendő cselekményekkel (testi sértés, erőszakoskodás stb.), elmondja a birságokat és végül a büntetés más-nemét (halál-büntetés, testi fenyítés, becsületbüntetés stb.).

A X. és utolsó részből a városi jog szerinti eljárást látjuk, még pedig úgy a magánjogban, mint a fenyítésben. A magánjogi eljárásnál a peres és hagyatéki eljárások módját, a fenyítő eljárásnál pedig a fenyítés nemeinek alkalmazását ismerteti a szerző, a ki azután még azt is elmondja, hogyan szolgált a Pozsony-városi bíróság, mint felebbezési forum.

A függelék érdekes, de csak részben kiadatlan statutumokat tesz közzé; meg vannak benne a zsidó jogkönyv (XIV. sz.), Pozsony város jogkönyve (XV. és XVI. sz.), a tárnokjogi czikkek és a czéhek (pékek, szabók, szücsök, posztónyírók, kőművesek és ácsok, bormérők, czípész-segédék, halászkok), XV. és XVI. százbeli szabályai. B. I. •

Különfélék.

Bálint Gyula

1824—1894.

Az egyetlen teljes verses Tasso fordítás írója, Bálint Gyula nyugalmazott kath. táborigazgató, nov. hó 21-én Kolozsvárt elhunyt.

A magyar irodalom egyik buzgó és hazafias munkása tért vele nyugalomra, változatos életpálya után, mely alatt azonban kora ifjúságától fogva mindig önzetlenül és lelkesedéssel szolgált a magyar litteratúrának.

Néhány életrajzi adatot maga is ad saját magáról: